

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2025-ci ilin 14 aprel tarixində təsdiq edilmiş 2025-ci il 7 mart tarixli 150-VIIQD nömrəli Fərmanı ilə “Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında” Qanununa edilən mühüm dəyişikliklər ölkədə şəffaflığın və hesabatlılığın gücləndirilməsi istiqamətində növbəti mühüm addım kimi qiymətləndirilir. Qanuna edilmiş bu dəyişikliklər və onların auditor fəaliyyəti sahəsində yaratdığı hüquqi və metodoloji yeniliklər milli audit sisteminin təkmilləşdirilməsi, maliyyə hesabatlarının şəffaflığının artırılması və audit xidmətlərinin keyfiyyətinin yüksəldilməsi istiqamətində həyata keçirilən kompleks və strateji islahatlar kontekstində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. ***Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Respublikasının Auditorlar Palatası yeni dövrün çağırışlarının auditor fəaliyyətinə təsirini diqqətlə təhlil edərək, 2025-ci il üzrə İş Planının 1.2-ci “Auditor fəaliyyəti ilə əlaqədar təlimatlar, tövsiyələr, metodik vəsait və şərhlərin hazırlanması” bəndinin icrasını təmin etmək məqsədilə praktiki və hüquqi dəstək tədbirlərini həyata keçirməyə başlamışdır.*** Belə ki, Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının Auditin hüquqi tənzimlənməsi və cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə idarəsinin rəisi Elnur İbrahimov və idarənin baş mütəxəssisləri tərəfindən müntəzəm olaraq, Qanunvericiliyə dəyişikliklərin izahını və tətbiq mexanizmlərini əhatə edən şərh hazırlanır. Korrupsiya haqqında Qanuna dair sonuncu şərh auditor fəaliyyətində praktiki yönümlü qərarların qəbulunda və qeyri-müəyyənliklərin qarşısını almaqda mühüm rol oynayacaq. Hazırlanmış şərh auditor təşkilatları və sərbəst auditorlar üçün normativ-hüquqi bazanın dəqiq anlaşılb tətbiq edilməsini təmin edir. Şərhdə dəyişikliklərin auditorların hesabatlarında necə əks olunmalı olduğu, müvafiq risklərin qiymətləndirilməsi və müştəri uyğunluğu tədbirlərində hansı əlavə tədbirlərin görülməli olduğu kimi vacib məqamlar da ətraflı şəkildə izah olunmuşdur. 2025-ci ilin 07 may tarixində bu dəyişikliklərin tətbiqinə dair auditor təşkilatları, sərbəst auditorlar və Auditorlar Palatasının əməkdaşları üçün onlayn qaydada təqdimat keçirilmişdir. Bu təqdimat auditor xidməti göstərən şəxslərin, yeni hüquqi tələbləri düzgün və effektiv şəkildə mənimsəmələri, anti-korrupsiya risklərinin qiymətləndirilməsi sahəsində bilik və bacarıqlarını artırmaları, Beynəlxalq Audit Standartlarının (BAS) tələblərinə uyğun şəkildə şəffaf hesabatların hazırlanması bacarıqlarını möhkəmləndirmələri və müştərilərlə işləyərkən potensial hüquqi riskləri vaxtında aşkarlayıb idarə etmələri kimi sahələrdə inkişaflarını təmin edəcəkdir. Eyni zamanda təqdimat zamanı praktiki nümunələr və interaktiv müzakirələr vasitəsilə auditorların yeni dəyişiklikləri gündəlik fəaliyyətlərində necə tətbiq edə biləcəkləri üzərində xüsusi dayanılmışdır.

Korrupsiyaya qarşı mübarizədə auditorların rolu: yeniliklər və gözləntilər

Bu təşəbbüs auditorların həm peşəkar inkişafına təkan verəcək, həm də ölkədə maliyyə şəffaflığının və korrupsiyaya qarşı mübarizə tədbirlərinin gücləndirilməsində onların rolunu artıracaqdır. Qanunvericiliyə edilən dəyişikliklərə tez və effektiv reaksiya verilməsi Auditorlar Palatasının operativ və strateji yanaşmasının göstəricisidir. Ümumilikdə isə bu təşəbbüs auditorlar üçün yalnız hüquqi uyğunluq məsələsi deyil, həm də peşəkar etika, ictimai etimad və məsuliyyətlik baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır. Auditorlar Palatası bu addımı ilə sübut edir ki, peşənin inkişafı yalnız texniki biliklərlə deyil, eyni zamanda hüquqi və etik çərçivələrin dərinədən mənimsənilməsi ilə mümkündür. Məhz bu kontekstdə Auditorlar Palatası tərəfindən Beynəlxalq Mühəsiblər Federasiyasının rəsmi icazəsi əsasında Azərbaycan dilinə tərcümə edilərək nəşr olunan “Peşəkar Mühəsiblərin Beynəlxalq Etika Məcəlləsi” (Beynəlxalq Müstəqillik Standartları ilə birlikdə) xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu məcəllə, peşəkar mühəsiblərin və auditorların fəaliyyətində tətbiq olunmalı olan əsas etik prinsipləri - dürüstlük, obyektivlik, peşəkar sərişlə, məxfilik və məsuliyyətli davranış - sistemli şəkildə təqdim etməklə, peşəkar davranış standartlarını müəyyən edir. Etika məcəlləsi və qanunvericilik dəyişiklikləri birgə şəkildə auditorların gündəlik fəaliyyətində ciddi strukturlaşdırma aparmağa imkan yaradır. ***Bundan əlavə, “Korrupsiyaya qarşı mübarizə” ilə bağlı qanunvericilikdə edilən dəyişikliklərin təsnifatı, onların əhatə dairəsi və məqsədinə görə üç əsas qrupa ayrılıb bilər: struktur dəyişikliklər, məzmun dəyişiklikləri və prosedur dəyişiklikləri. Struktur dəyişikliklərinə, adətən, korrupsiyaya qarşı mübarizə ilə məşğul olan dövlət orqanlarının quruluşunda edilən dəyişikliklər daxildir. Bu cür dəyişikliklər, qanunların daha effektiv tətbiq olunmasını təmin etmək, müvafiq orqanlar arasında əlaqələri gücləndirmək və dəqiqliklə iş bölgüsünü müəyyən etmək məqsədini güdür.*** Məzmun dəyişiklikləri isə birbaşa qanunların müddələrinin yenidən nəzərdən keçirilməsini, əlavə olunmasını və ya çıxarılmasını əhatə edir. Bu dəyişikliklər, korrupsiya ilə mübarizənin hüquqi bazasının gücləndirilməsi, yeni növ korrupsiya cinayətlərinin tanınması və cəzaların sərtləşdirilməsi sahəsində önəmli rol oynayır. Prosedur dəyişiklikləri qanunvericiliyin tətbiq olunması zamanı qarşıya çıxıb bilər - çətinliklərin aradan qaldırılması, müvafiq prosedurların sadələşdirilməsi və effektivliyin artırılması məqsədini güdür. Bu səbəbdən dəyişikliklərin təsnifatı yalnız qanunvericiliyin özünü deyil, onun icrasını həyata keçirən strukturların fəaliyyətini də nəzərə alır. Dəyişikliklərin

bu cür təsnifatı, onların təsirini daha aydın başa düşməyə və müvafiq olaraq, korrupsiyaya qarşı mübarizəni daha sistemli və məqsədyönlü həyata keçirməyə imkan tanıyır. Fikrimizcə, qanunvericiliyə daxil edilmiş yeni müddəalar auditorların hesabatlarının etibarlılığını artırmaqla, mühəsibatlıq sisteminin gücləndirilməsinə kömək edir. Nəticədə, “Korrupsiyaya qarşı mübarizə” qanunvericiliyinə edilmiş dəyişikliklər yalnız hüquqi prinsiplərin möhkəmləndirilməsi ilə yanaşı, həm də auditorların funksiyalarının genişləndirilməsi ilə auditor xidmətinin əsasını təşkil edir, bu da müstəqil nəzarət sisteminin daha effektiv fəaliyyətini təmin edir. Məlumdur ki, auditor xidməti, maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti sahəsində hesabat göstəricilərinin dürüstlüyünün təsdiq edilməsi məqsədilə həyata keçirilən müstəqil və obyektiv qiymətləndirmə prosesidir. ***“Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda edilən bu dəyişikliklər, xüsusilə qanunun tələblərinə əməl edən qurumlar və orqanlar üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu dəyişikliklər, korrupsiya ilə mübarizənin daha effektiv həyata keçirilməsi məqsədini güdür və təşkilatların idarə edilməsində şəffaflığı artırmağı hədəfləyir.*** Bundan əlavə, yeni dəyişikliklərə görə, orqanların (qurumların) rəhbərləri korrupsiya risklərinin idarə edilməsi üçün səlahiyyətli strukturlar təyin etməli və bu riskləri analiz edərək tədbirlər görməlidirlər. Auditorlar bu prosesi nəzarət və təhlil etmək məcburiyyətindədirlər, çünki korrupsiya risklərinin təhlili və qiymətləndirilməsi nəticələrini yoxlamaq onların vəzifələrindən biridir. Bu, xidməti göstərən şəxslərin fəaliyyətinə birbaşa təsir edir, çünki onlar həmin tədbirlərin düzgün icra olunmasını yoxlayaraq, korrupsiya riski yaradan halları müəyyən edə bilərlər. Dəyişikliklərlə orqanlar və qurumlar, korrupsiya ilə əlaqədar hüquqpozmalaraın araşdırılması və məlumatların idarə edilməsi barədə daha dəqiq mexanizmlər müəyyən edirlər. Auditorlar bu məlumatların düzgün idarə olunmasını və hər hansı bir hüquqpozmanın təsirlərini analiz edərək, uyğun maliyyə və inzibati tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin etməlidirlər. Bu, auditorların işini asanlaşdırır və ya çətinləşdirən bir amil ola bilər, çünki onlar yalnız uyğunsuzluqları yoxlamaqla kifayətlənməyəcək, həm də hüquqi və etik standartlara uyğunluğu təhlil edəcəklər. Dəyişikliklərə əsasən, korrupsiya ilə əlaqədar şikayətlərin düzgün şəkildə qəbul edilməsi və təhlil olunması tələb olunur. Auditorlar bu şikayətlərin düzgün müzakirə olunduğunu, tədbirlərin yerinə yetirildiyini və hər hansı bir kor-

rupsiya halları barədə məlumat verən şəxslərin hüquqlarının qorunduğunu yoxlamaq məcburiyyətində olacaqlar. Bu, onların işində hüquqi və etik məsuliyyət daşıyacaq, həmçinin korrupsiyaya qarşı daha effektiv nəzarəti təmin edəcək. Korrupsiya riski və tədbirlər barədə məlumatların ictimaiyyətə açıqlanması tələb edilir. Auditorlar bu açıqlamanın şəffaf və doğru olub-olmadığını qiymətləndirəcək və məlumatların düzgünlüyünü yoxlayacaq. Bu cür açıqlamalar orqanlar (qurumlar) üçün ictimai məsuliyyət yaradır və auditorların fəaliyyətlərini düzgün izləmək və şəffaflığı təmin etmək üçün əsas rol oynayır. Korrupsiya risklərinin təhlili, qiymətləndirilməsi və buna uyğun olaraq tədbirlərin hazırlanması hər il həyata keçiriləcək. Auditorlar bu təhlil proseslərini izləyərək, korrupsiya riski yaradan halların vaxtında aşkarlanmasına və tədbirlərin yerinə yetirilməsinə nəzarət edəcəklər. Bu, həmçinin onların audit proseslərinə daxil olacaq yeni məlumat və metodologiyaları tətbiq etməyi tələb edir. ***Dəyişikliklərə əsasən, korrupsiya riski ilə bağlı tədbirlər, hər il müəyyən ediləcək və bunlar Komissiyaya təqdim ediləcək. Auditorlar bu tədbirlərin icrasını yoxlayaraq, müəyyən edilən hədəflərə uyğunluğunu və icrasının şəffaflığını qiymətləndirəcəklər. Auditorların bu məlumatları təhlil etmələri və onların nəticələrini doğru qiymətləndirmələri vacib olacaq.*** Bu dəyişikliklər auditorların işini daha çətin və eyni zamanda daha vacib edəcək. Onlar yalnız hesabat göstəricilərinin düzgünlüyünü yoxlamaqla kifayətlənməyəcək, həm də korrupsiya risklərinin idarə edilməsi, məlumatların düzgünlüyü və şəffaflığını təmin etmək kimi əlavə məsuliyyətlər daşıyacaq. Bu, auditorların rolunu maliyyə yoxlamasından daha geniş sahəyə çəkməkdədir, eyni zamanda onların hüquqi və etik məsuliyyətlərlə üzləşdirir. Beləliklə, auditorların üzərinə düşən məsuliyyət daha da artır. Onlar yalnız rəqəmlərlə işləyən texniki mütəxəssislər deyil, həm də ictimai maraqları qoruyan, hüquqi və etik çərçivəyə əsaslanan qərarlar verən peşə sahibləridirlər. Auditorlar Palatasının bu sahədə atdığı ardıcıl addımlar, ölkədə etibarlı audit sisteminin qurulmasına və maliyyə şəffaflığının yüksəldilməsinə mühüm töhfə verir. Növbəti addım olaraq isə, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən 2025-ci ilin 11 fevral tarixində imzalanmış 477 nömrəli Sərəncamı əsasında “Azərbaycan Respublikasında 2025-ci ilin “Konstitusiyaya və Suverenlik İli” elan edilməsi ilə bağlı” Tədbirlər Planına uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Monitoringi Xidməti və Auditorlar Palatasının birgə təşkilatçılığı ilə 2025-ci il 23-24 may tarixlərində

Nigar ALXASZADƏ,
Auditin hüquqi tənzimlənməsi və cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılması və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə idarəsinin baş mütəxəssisi

“Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizədə nəzarət orqanlarının rolu, vəzifələri və məsuliyyəti” mövzusunda beynəlxalq elmi-praktik konfrans keçiriləcəkdir. Konfransda Azərbaycanın müvafiq dövlət qurumlarının rəhbərləri ilə yanaşı, İsrail, Pakistan və Latviya kimi xarici ölkələrin audit və mühəsibatlıq sahəsində fəaliyyət göstərən aparıcı qurumlarının nümayəndələrinin, eləcə də “Cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakın leqallaşdırılmasına və terrorçuluğun maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə (ƏL/TMM) üzrə ixtisaslaşmış beynəlxalq ekspertlərin iştirakı nəzərdə tutulur. Konfransın əsas məqsədi beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi, milli nəzarət mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi və yeni dövrün çağırışlarına uyğun olaraq hüquqi, institusional və peşəkar yanaşmaların gücləndirilməsidir. Konfransın ikinci günü – 2025-ci il 24 may tarixində ƏL/TMM sahəsində təcrübə mübadiləsinin aparılması məqsədilə xarici ekspertlər, ölkəmizin nəzarət orqanlarının nümayəndələri, həmçinin auditorlar və mühəsiblər arasında tematik sessiyalar və panel müzakirələr keçiriləcəkdir. Bu elmi-praktik mübadilə formatı vasitəsilə konfrans iştirakçıları normativ-hüquqi mexanizmlər, risk əsaslı yanaşmalar, hesabatlılıq və monitoring sistemlərinin tətbiqi, həmçinin peşəkar əməkdaşlıq məsələlərini müzakirə etmək imkanı əldə edəcəklər. Bu konfransın keçirilməsi, həmçinin milli qanunvericiliyin beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılması və maliyyə şəffaflığının artırılması istiqamətində mühüm addım olmaqla yanaşı, dövlət və özəl sektor arasında institusional əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsinə də töhfə verəcəkdir.